

SZAKÁCS LÁSZLÓ

Natura 2000 – természetvédelem a 21. században

Kulcsszavak: *Natura 2000 program; élőhelyek védelme; Sóvidék kistérségi élőhelyek*

A technológiai fejlődés fénykorában, egy szuperinformatizált, virtuális világ küszöbén a szabad természet egyre jobban a háttérbe szorul. Világszinten a népesedésvégzésnek és a fokozódó fejlődési igyekezeteknek úgy tűnik, semmi sem szab gátat, sokszor drasztikus és nagyméretű átalakítási folyamatok során napról napra zsugorodnak a természetes élőhelyek, pusztulnak ki növény- és állatfajok, vagy sodródnak a fennmaradás határára.

Akár szójaültetvényé vált esőerdőkről, akár a hazai erdeinkbe egyre jobban elterjedő hétvégi-ház áradatról, rétek, kaszálók felaprózódásáról, beépítéséről, átalakításáról, természetes tájak fokozott antropizálásáról (például a másként hasznos szélturbinák nem megfelelő elhelyezése, stb.) beszélünk, jogosan tehetjük fel a kérdést: mennyire fenntartható ez a fejlődés és a jövő generációk számára marad-e még valami az „érintetlen” természetből?

Hazánkban is, a jó ideje tapasztalt robbanásszerű építkezési láz (amely ugyan kissé csökkent a gazdasági helyzet miatt), az infrastruktúra kiépítése, bővítése, a nagymértékű fakitermelés, és még hosszasan sorolhatnánk az emberi behatások lajstromát – egyre inkább átalakítják közvetlen környezetünket.

Lakott területektől távolabb eső tájak arculata meg változik a fokozott turisztikai tevékenységek szorgalmazása miatt: a természeti szépségek és értékek kiemelésének érdekében sokszor magát a természetet áldozzuk fel. Európában a természetvédők már évek óta felfigyeltek a területek fokozott antropizálásából eredő veszélyre, s uniós szinten egy összefüggő ökológiai hálózat kialakításával, más szóval Natura 2000 területek kijelölésével próbálják megóvni tagállamaik közösségi érdekességét és jelentőségű élőhelytípusait, valamint a vadon élő növény- és állatfajok védelme révén a biológiai sokféleséget (biodiverzitás). Ugyanakkor lehetőséget biztosítanak a hagyományos emberi tevékenységek folytatására is.

A Natura 2000 program alapját a Madárvédelmi (79/409/EEC) és az Élőhelyvédelmi (92/43/EEC) Irányelvek képezik. Hazai jogszabályok szintjén e két európai irányelv előírásait az 57/2007-es Sürgősségi Kormányrendelet (OUG 57/2007) keretén belül szögezték le (jelenleg módosítás alatt áll).

A Natura 2000 hálózat az Európai Unió közel 20 %-át fedi Különleges Védelmi Területek (Arii Speciale de Conservare/ SAC – amelyek az Élőhely Irányelv listáin szereplő veszélyeztetett fajok és élőhelyek védelmét szolgálják), valamint Különleges Madárvédelmi Területek (Arii de Protecție Specială Avifaunistică/ SPA - a Madárvédelmi Irányelv által megjelölt madárfajok védelmét biztosítják) formájában.

A Különleges Védelmi Területek érvényesítéséig ezeket Közösségi Érdekeltségű Területek (Situri de Importanță Comunitară/SCI) fogalommal jelölik. Hazai szinten a Natura 2000 hálózatba foglalt SCI-k és SPA-k az ország területének körülbelül 17%-át fedik, és ezen ökológiai hálózatba foglalt területek listáját az Európai Bizottság 2010-ig kell jóváhagyja.

Országunk különlegesen értékes természeti adottságait tekintve (két új biorégióval gazdagítja az ökológiai hálózatot, életképes és számottevő nagyragadozó-állomány, emberi tevékenységtől mentes élőhelyek, stb.) fontos összetevőjét képezi az uniós hálózatnak.

Maros megyében a Sóvidék egy részét is magába foglaló Kelemen-Görgényi Közösségi Érdekeltségű Terület (ROSCI0019) a legnagyobb, összterülete 135.521 ha, amiből 123148 ha Maros megyében található. A Kelemen és Görgényi vulkanikus hegységek nagy részét magába foglaló terület körülbelül 100.000 ha természetes, emberi behatástól kevésbé érintett erdő védelmét szolgálja s fontos genetikai központját jelenti a Kárpátok nagyragadozóinak: 400-450 barnamedve (*Ursus arctos*), 100-120 farkas (*Canis lupus*), 70-80 hiúz (*Lynx lynx*), stb.

E területen számos élőhely található, mint például:

- a fajgazdag szőrőfűgyepek (Natura 2000 kód: 6230*)

- kékperjés láprétek (6410)

- üde, tápanyag gazdag magaskórósok (6430)

- ártéri mocsárrétek (6440)

- hegyi kaszálórétek (6520)

- mészkerülő sziklanövényzet (8220)

- nem idegenforgalmi hasznosítású barlangok (8310)

- mészkerülő bükkösök (9110)

- szubmontán és montán bükkösök (9130)

- törmelékletjtő- és szurdokerdők (9180*)

- puhafás ligeterdők, éger- és kőrsligetek, illetve láperdők (91E0)

Fajvédelmi szempontból is jelentős terület, olyan közösségi érdekeltségű és/vagy védett fajok fordulnak elő, mint például a havasi cincér (*Rosalia alpina*), szarvasbogár (*Lucanus cervus*), a rovarok közül.

- őszapó (*Aegithalus caudatus*), jégmadár (*Alcedo atthis*), szirti sas (*Aquila chrysaetos*), kis békászó (*Aquila pomarina*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), vörösvércse (*Falco tinnunculus*), kabasólyom (*Falco subbuteo*), vándorsólyom (*Falco peregrinus*), lappantyú (*Caprimulgus europaeus*), hamvas küllő (*Picus canus*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), siketfajd (*Tetrao urogallus*), nyírfajd (*Tetrao tetrix tetrix*), törpekuvák (*Glaucidium passerinum*), uhú (*Bubo bubo*), gatyáskuvák (*Aegolius funereus*), a madárvilágból,

- botos köllönte (*Cottus gobio*), galóca (*Hucho hucho*), petényi márna (*Barbus meridionalis*), tiszai ingola (*Eudontomyzon danfordi*), a halak közül,

- sárgahasú unkabéka (*Bombina variegata*), gőték (*Triturus cristatus*, *T. Montandoni*), a kétélűek közül,

- piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), hosszúsárnyú denevér (*Minioterus schreibersi*), hegyesorrú denevér (*Myotis blythi*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), hiúz (*Lynx lynx*), vidra (*Lutra lutra*), farkas (*Canis lupus*), barnamedve (*Ursus arctos*) az emlősök közül.

Ezen európai érdekeltségű ökológiai terület nem foglalja magába a lakott terü-

leteket de gyakran a települések (falvak, városok) határáig húzódik. Natura 2000 térség közelében élve felmerült a kérdés, mennyiben befolyásolja az ott lakók életét, életvitelét az ökológiai hálózat jelenléte. A hiedelmekkel, félreértésekkel ellentétben, nem károsítja a tulajdonjogot valamint a területek kezelésének jogát, nem tiltja meg a gazdasági tevékenységeket, infrastruktúra kialakítását, a mindennapi tevékenységekre sem kell hatástanulmányt készíteni. A terület jelenlegi kiaknázásának számos formája megmarad, ha összeegyeztethető a fajok és élőhelyek megőrzésének előírásaival, ugyanakkor jó lehetőséget jelent vidékfejlesztési célú közösségi pénzalapok lehívására, természetes (bió, ökö) termékek bejegyzésére és forgalmazására. Bizonyítéka az adott terület természeti értékeinek, és jó jövedelmi forrást jelenthet a tájjellegű, természetbarát turizmus (ökoturizmus, faluturizmus) gyakorlásával. A vadászat, halászat, turisztikai tevékenységek folytatódhatnak, ha nem károsítják a fajok megmaradását és élőhelyeiket.

Javaslatok mezőgazdasági területek kezelésére:

- füves területek – vadvirágok számára is kedvező – kaszálása
- növényvédő vegyszerek és műtrágyák használatának visszaszorítása/betiltása
- különböző munkálatok (szántás, aratás, terménybegyűjtés) oly mértékű művelése, hogy ne veszélyeztessék a fiókáikat, kölykeiket nevelő fajokat
- parlagon hagyott területek biztosítása a kismélsők és egyéb fajok védelmére
- a megdolgozott táblák között, folyópartok mentén a biológiai sokféleséget megővő keskeny mezsgyék biztosítása
- ésszerű legeltetés
- vetésforgók alkalmazása
- a tábla közepétől a széle felé haladó kaszálás (szabad utat hagyni a vadfajoknak)

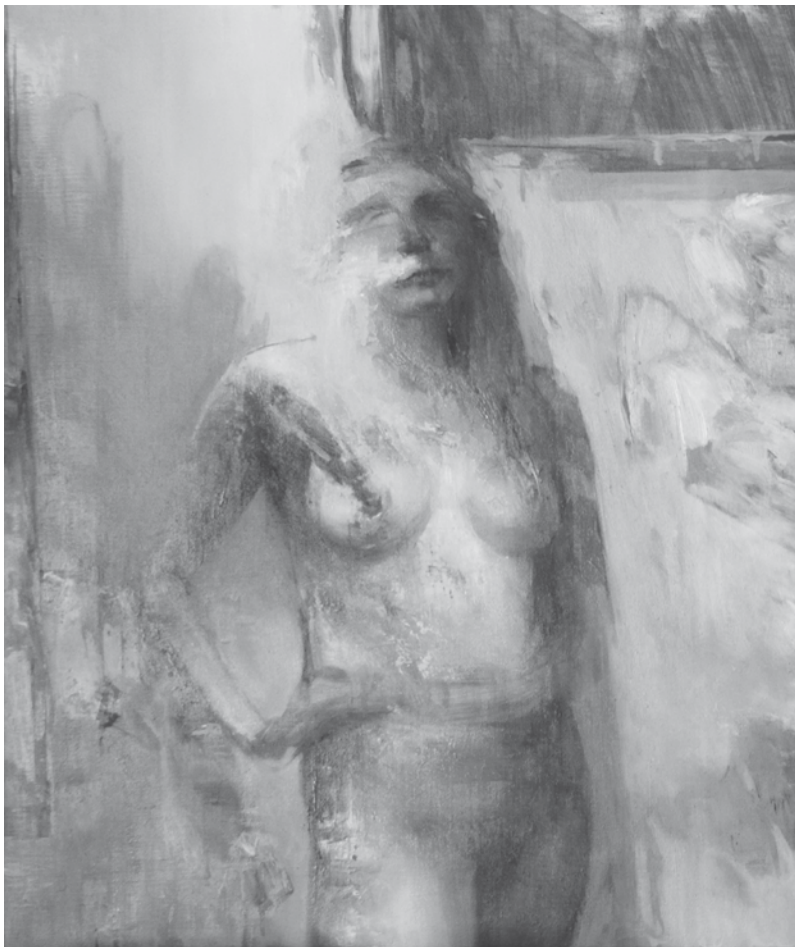
Az erdők környezetkímélő kezelésének néhány lehetősége:

- bizonyos mennyiségű száraz faanyag erdőben való megőrzése (harkályok, különféle rovarok, mint szarvasbogár, havasi cincér számára), odvas, öreg fák megkímélése (madárfajok, kismélsők számára)
- az életképes erdei ökoszisztémák megőrzése – lehetőleg a természetes folyamatok támogatásával kíméletes gazdálkodási módokkal, biológiai megelőző módszerekkel
- rovarirtó és növényvédő szerek mellőzése, minimális alkalmazása, a biológiai és alternatív erdészeti módok alkalmazásának szorgalmazása
- kitermelési tevékenységeknél a ki nem termelt fák védelme
- a talaj lenyomtatásának vagy túlzott felszabdálásának (nehézgépek alkalmazása) elkerülése
- olajszenyvezés elkerülése
- a vizek állapotának megőrzése (a kitermelt faanyag hidakon történő átszállítása, vizen keresztül történő vontatás betiltása)
- az erdei utak (infrastruktúra) oly módon történő kiépítése, karbantartása, hogy a lehető legkisebb káros környezeti hatása legyen
- a természetes regenerálódási folyamatok biztosítása, olyan kezelési és kitermelési módok (akár a faanyag akár erdei gyümölcsök esetében) alkalmazása, amelyek
- a terület hosszú távú produktivitását biztosítják
- az erdőgazdálkodásban a genetikai alap valamint a biológiai sokféleség megőrzése mellett kiemelt fontosságú a táj érintetlenségének megmaradása – (különbö-

ző korcsoportú erdők, arborétumok megőrzése).

– helyi munkaerő alkalmazása a kezelési, kitermelési tevékenységeknél

Természeti értékeink megóvása elengedhetetlenül fontos egy életképes és egészséges gazdasági és társadalmi rendszer fenntartásához is, megőrzésük nem csak a természetvédő feladata kell(ene) legyen. A természetvédelem lehetőségei körvonalazódtak, most már tőlünk függ, meg tudjuk-e őrizni ezen felbecsülhetetlen értékeket saját magunk és gyermekeink számára.

Roncs akt 3. - 68cm x56cm, olaj-vászon, 2010

